

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt torsdag den 13. februar 2025

Sag BS-40339/2024-HJR

Rambøll Gruppen A/S
(advokat Torben Bondrop)

mod

ITAS International Services and Telecommunications SAS
og
TDF - Telediffusion de France SAS
(advokat Frederik Kromann Jespersen for begge)

og

Sag BS-40342/2024-HJR

Rambøll Danmark A/S
(advokat Torben Bondrop)

mod

ITAS International Services and Telecommunications SAS
og
TDF - Telediffusion de France SAS
(advokat Frederik Kromann Jespersen for begge)

I tidligere instanser er truffet afgørelse af Københavns Byret den 10. november 2023 (BS-4771/2020-KBH og BS-5273/2020-KBH) og af Østre Landsrets 5. afdeling den 28. maj 2024 (BS-12336/2024-OLR og BS-12344/2024-OLR).

I påkendelsen har deltaget tre dommere: Lars Hjortnæs, Jan Schans Christensen og Kristian Korfits Nielsen.

Påstande

Rambøll Danmark A/S og Rambøll Gruppen A/S har nedlagt påstand om, at landsrettens kendelse af 28. maj 2024 ophæves, og at sagerne hjemvises til Københavns Byret til fortsat behandling.

ITAS International Services and Telecommunications SAS og TDF – Teledifussion de France SAS har påstået stadfæstelse.

Sagsfremstilling

Sagerne vedrører det mulige erstatningsansvar mellem Rambøll Gruppen og Rambøll Danmark på den ene side og ITAS International Services and Telecommunications og TDF – Teledifussion de France (herefter ITAS og TDF) på den anden side som følge af Rambølls projektering af fire telekommunikationsmaster i Frankrig.

Efter sagernes anlæggelse i 2020 blev spørgsmålet om rette værneting udskilt til forlods afgørelse. Ved dom af 24. marts 2021 afviste Københavns Byret sagerne med henvisning til manglende værneting. Ved anke dom af 28. marts 2023 bestemte Østre Landsret, at der var deliktsværneting for sagerne ved Københavns Byret. Landsretten tog derfor Rambølls påstand til følge, således at byrettens dom blev ophævet, og sagerne blev hjemvist til byretten til fortsat behandling. I domskonklusionen hedder det:

”Byrettens dom ophæves, og sagerne hjemvises til byretten til fortsat behandling.”

Af Københavns Byrets meddelelse af 26. april 2023 til parterne på retssagsportalen fremgår bl.a.:

”Retten har modtaget Østre Landsrets dom af 28. marts 2023, hvorved de sambehandlede sager BS-4771/2020-KBH og BS-5273/2020-KBH er hjemvist til Københavns Byret til fortsat behandling.

Parterne anmodes om senest den 14. juni 2023 at fremsætte deres bemærkninger til sagernes videre forløb, herunder om der ønskes fastsat frister for indlevering af processkrifter.”

Den 28. april 2023 meddelte Rambøll Gruppen og Rambøll Danmark, at ITAS og TDF ikke havde indleveret et svarskrift vedrørende sagernes realitet og anmodede om, at der blev fastsat en frist herfor.

Den 19. juni 2023 anmodede ITAS og TDF om afvisning af sagerne med henvisning til retsplejelovens § 388. Dette blev taget til følge ved byrettens kendelse af 10. november 2023.

Byrettens afgørelse om at afvise sagerne blev stadfæstet ved landsrettens kendelse af 28. maj 2024 med følgende begrundelse:

”Retsplejelovens § 388 finder efter ordlyden af bestemmelsens indledning anvendelse i ethvert tilfælde af hjemvisning. Ordlyden giver således ikke anledning til at sondre mellem, om ankeinstansen i en sag, der behandles efter lovens kapitel 36, afsiger dom om hjemvisning til fortsat eller til fornyet behandling. Heller ikke forarbejderne til bestemmelsen giver grundlag for en sådan sondring i bestemmelsens anvendelsesområde.

Det af Rambøll Gruppen A/S og Rambøll Danmark A/S anførte vedrørende retsplejelovens § 226 og § 105, stk. 8, i lov nr. 538 af 8. juni 2006, der ikke vedrører afgørelser omfattet af retsplejelovens kapitel 36, kan ikke føre til en anden forståelse.

Da Østre Landsrets dom blev afsagt den 28. marts 2023, og da byretten først modtog Rambøll Gruppen A/S og Rambøll Danmark A/S' henvendelse om genoptagelse af behandlingen af sagens realitet den 28. april 2023, er fristen i retsplejelovens § 388 derfor overskredet.

Det forhold, at Københavns Byret den 26. april 2023 – efter udløbet af fristen i retsplejelovens § 388 – anmodede parterne om bemærkninger til sagernes videre forløb, herunder om eventuel fastsættelse af frister, kan ikke føre til et andet resultat.

Landsretten stadfæster herefter byrettens afgørelse.”

Retsgrundlag

Retsplejelovens § 388, der findes i retsplejelovens kapitel 36 om anke, er sålydende:

”§ 388. Har ankeinstansen hjemvist sagen, kan enhver af parterne inden 4 uger efter dommens afsigelse indgive skriftlig anmodning om fornyet behandling af sagen til den ret, til hvilken sagen er hjemvist. I tilfælde af fristoverskridelse finder § 372, stk. 2, tilsvarende anvendelse.”

Bestemmelsen fik sin nuværende ordlyd ved lov nr. 260 af 8. juni 1979, hvor bestemmelsen også fik et nyt stk. 2, hvoraf fremgik, at “[m]ed anmodningen om

fornyset behandling skal følge en udskrift af hjemvisningsdommen. Sagen fremmes derefter efter lovens almindelige regler.”

Stk. 2 blev ophævet ved lov nr. 1867 af 29. december 2015 som konsekvens af, at hjemvisningsdommen nu ville kunne udfindes via domstolenes digitale sagsportal.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, der førte til vedtagelsen af § 388 ved lov nr. 260 af 8. juni 1979, at den foreslåede bestemmelse (i lovforslaget § 390) svarer til § 390 i Retsplejerådets betænkning nr. 698 af 1973 om behandling af borgerlige sager, som i det væsentlige havde samme ordlyd (Folketings-tidende 1978-79, tillæg A, lovforslag nr. L 89, sp. 1624).

Af bemærkningerne til den foreslåede § 390 i lovudkastet i betænkning nr. 698/1973, s. 177, fremgår:

”Til § 390.

Gældende bestemmelse § 416.

Bestemmelsen svarer i det væsentlige til gældende ret, idet man dog har fastsat en frist for begæringens indgivelse til den ret, til hvilken sagen er hjemvist.”

Bortset fra en sproglig modernisering havde den omtalte § 416 haft følgende ordlyd, siden den blev affattet ved lov nr. 90 af 11. april 1916 om Rettens Pleje:

”§ 416. Naar Højesterets Dom gaar ud paa Hjemvisning, kan enhver af Parterne henvende sig til den Underret, der har ledet Sagens Forberedelse for Landsretten, med en Udskrift af Dommen og begære et Retsmøde berammet, hvortil han da har at indkalde Modparten med et af vedkommende Underretsdommer fastsat Varsel. Sagen fremmes derefter i Overensstemmelse med de almindelige Regler.”

I udkast til lov om den borgerlige retspleje fra Proceskommissionen af 1868 (offentliggjort i juni 1877) var der i kapitlet om påanke til Højesteret medtaget en bestemmelse, som i det væsentlige også blev medtaget i de efterfølgende forslag til lov om rettens pleje, der førte til vedtagelsen af 1916-retsplejelovens § 416. Bestemmelsen, som i Proceskommissionen af 1868's lovudkast fandtes i § 318, havde følgende ordlyd:

”§ 318. Naa højesterets Dom gaar ud paa Hjemvisning, maa den heri interesserede Part henvende sig til Landsretten med skriftlig Begjæring om Sagens Foretagelse. Han har i Forbindelse hermed at forelægge en Udskrift af Højesteretsdommen for Landsrettens Formand, hvorefter denne tilsiger Modparten til Møde og erklærer Sagen for gjenoptaget.

Herefter er det Parternes Sag at fremme Sagen i Overensstemmelse med de almindelige Regler.

Landsretten er forpligtet til ved Sagens Behandling og Afgjørelse at følge de af Højesteret udtalte Retsanskuelser.”

Af motiverne til lovudkastets § 318 fremgår bl.a. følgende (s. 145):

”I § 318 omhandles, hvorledes der skal gaaes frem, naar Sagen af Højesteret hjemvises være sig efter § 298 eller § 299. Formaålet er at gjøre Fremgangsmaaden saa simpel og let som muligt. Derfor foreslaaes det, at den interesserede Part kan henvende sig til Landsrettens Formand med skriftlig Begjæring om Sagens Foretagelse og lade ham indkalde Modparten til et berammet nyt Møde, hvilket er den simpleste Indkaldelsesform (§ 122). Sagen erklæres i dette Møde for gjenoptaget, og Parterne maa nu foretage, hvad deres Interesse foreskriver dem med Hensyn til Sagens fornyede Behandling. I mange Tilfælde maa der vel begyndes med at give Udsættelse til Foretagelsen af det, som der efter Højesterets Opfattelse skal være Adgang til at faae foretaget, og Sagen maa da, naar den er bragt tilbage i det rette Spor, fortsættes i Overensstemmelse med de almindelige Regler. Forsaavidt den tilstedeværende Fejl i Landsrettens Behandling medfører, at en hel ny Dom maa afsiges — hvad naturligvis som oftest vil være Tilfældet — vil dette have til Følge, at Bevisførelsen, forsaavidt en saadan har fundet Sted, maa gjentages. At Landsretten ved Sagens Behandling og Afgjørelse skal følge de af Højesteret i Hjemvisningsdommen udtalte Anskuelser, maa under det nye System være Regel, ligesom det er det nu ...”

Lovudkastets § 298 og § 299, som der henvises til i bemærkningerne til § 318, havde følgende ordlyd:

§ 298. Finder Højesteret, at en Krænkelser af Rettergangsreglerne har fundet Sted, kan den tilintetgjøre enten hele den stedfundne Behandling eller de Dele af den, som staa i Forbindelse med eller hvile på den begaaede Fejl.

Hjemvises Sagen tillige til ny Behandling, bliver derhos at bestemme, fra hvilket Punkt denne skal tage sin Begyndelse; dog bliver herved at iagttage, at Hjemvisning på Grund af Fejl ved Hovedforhandlingen må medføre den hele Hovedforhandlings fuldstændige Gjentagelse.

§ 299. I Henseende til Sagens Realitet, kan Paaanke til Højesteret til Underkjendelse og Forandring af Landsrettens Dom finde Sted, naar

Landsretten har fejlet i Opfattelsen af den materielle Ret eller dens Anvendelse på det foreliggende Tilfælde eller i Henseende til den retlige Vurdering og Opfattelse af de i Dommen som beviste antagne Kjendsgjæringer eller af Sagsfremstillingerne eller de fremlagte Dokumenter i og for sig betragtede. Derimod kan Højesteret ikke underkjen­de Landsrettens Bedømmelse af Resultatet af en Bevisførelse ved Vidner, Syn og skjøn eller Parternes personlige Afhørelse, hvad enten dette Resultat støttes paa de nævnte Bevismidler alene eller paa disse i Forbindelse med fremlagte Dokumenter.

Hvor Højesteret forandrer Landsrettens Dom, kan dermed forbindes Hjemsvi­ning til ny Behandling af Sagen ved Landsretten i det Omfang og på den Maade, som Højesteret anser for nødvendig.”

Af motiverne til lovudkastets § 298 og § 299 fremgår det, at bestemmelserne (sammen med § 297) havde til formål at opremse, hvad der kunne gøres til genstand for prøvelse af Højesteret (s. 137-140). Det fremgår endvidere bl.a., at:

I §§ 297—99 omhandles det vigtige Spørgsmaal, hvad der kan gøres til Gjenstand for prøvende Paakjendelse af Højesteret, eller med andre Ord fra hvilket Synspunkt Højesteret kan rette og forandre Landsrettens Behandling og Dom.

...

Hvis Sagen af Landsretten er afgjort paa en enkelt Søgsmalsgrund eller Indsigelse, idet yderligere Procedure efter denne dens Opfattelse bliver overflødig, medens Højesteret underkjen­der Landsrettens Mening herom og ikke anser Søgsmalsgrunden eller Indsigelsen for afgjørende, foreligger der et Tilfælde, hvor Parterne efter Højesteretsdommen maa stedes til fortsat Procedure af Sagen, idet de maa indtage samme Stilling, som om Landsretten allerede var kommen til det Resultat, som efter Højesteretsdommen nu maa anees for det rette, med Hensyn til Søgsmalsgrunden eller Indsigelsen. Ligesom de altsaa, hvis Landsretsdommen havde forkastet den særskilt procederede Søgsmalsgrund eller Indsigelse istedetfor at godkjen­de den, derefter havde maattet stedes til fortsat Procedure af Sagens øvrige Realitet, saaledes maa nu det samme Resultat indtræde, da Højesteretsdommen træder istedetfor Landsretsdommen. Der maa gives dem Lejlighed til at gjenoptage Sagens Procedure fra det Punkt af, hvorpaa den vilde have staaet, hvis Landsrettens Dom havde været enslydende med Højesterets. I Mangel af en bedre Betegnelse kan man sige, at de altsaa maa kunne fordre Sagen hjemvist til fortsat Behandling fra det Punkt af, kun

at det da vel bemærkes, at Ordet „Hjemvisning" her bruges om en Henvisning til ny Procedure, der ikke er foranlediget ved nogen processuel fejl."

Lovudkastets § 298 og § 299 var ikke medtaget i efterfølgende lovforslag, som førte til vedtagelsen af § 416 i 1916-retsplejeloven.

Anbringender

Rambøll Danmark og Rambøll Gruppen har anført navnlig, at retsplejelovens § 388 ikke gælder for sager, der er hjemvist til "fortsat" behandling. I sådanne sager skal retten af egen drift genoptage sagens behandling, således som det skete ved byrettens meddelelse af 26. april 2023.

Det fremgår udtrykkeligt af ordlyden af retsplejelovens § 388, at den alene vedrører hjemvisning til "fornyset" behandling, og der er ikke støtte i forarbejderne for, at bestemmelsen skulle finde anvendelse på sager, som er hjemvist til fortsat behandling. Udkastet til retsplejelov fra Proceskommissionen af 1868 understøtter tværtimod, at bestemmelsen alene finder anvendelse på sager hjemvist til fornyet behandling, idet den i lovudkastet foreslåede regel om, hvordan en hjemvisning skal håndteres, henviser til bestemmelser, som angår hjemvisning til "ny behandling".

Ved hjemvisning til fornyet behandling skal det materielle spørgsmål prøves af underinstansen på ny. Hjemvisning til fornyet behandling kan således alene ske, hvor et allerede behandlet spørgsmål skal behandles på ny, eksempelvis på grund af rettergangsfejl. I sådanne situationer kan det være relevant for både retten og sagens parter at vide, om nogen ønsker en fornyet behandling, idet en part kan være tilfreds med, at den tidligere dom om realiteten blot er ophævet.

Ved hjemvisning til fortsat behandling ophæves underinstansens afgørelse og den højere instans' afgørelse træder i stedet. Byretten skal i den foreliggende sag således ikke behandle spørgsmålet om værneting igen, og det er åbenlyst, at Rambøll Danmark og Rambøll Gruppen fortsat ønsker en retlig afgørelse af sagens realitet, som der aldrig har været afsagt en afgørelse om. Der skal derfor ikke foreligge en anmodning om fornyet behandling af sagens realitet.

Sondringen understøttes bl.a. af ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelsen til Politi- og domstolsreformen (§ 105, stk. 8, i lov nr. 538 af 8. juni 2006), hvorefter verserende sager kunne henvises fra landsretten til fortsat behandling ved byretten. Af forarbejderne til bestemmelsen fremgår, at der ved fortsat behandling forstås, at sagen fortsætter på det stadi, hvor den var umiddelbart forud for henvisningen til byretten, hvilket er forskelligt fra en fornyet prøvelse af det materielle spørgsmål. Sondringen understøttes også af praksis fra Højesteret og landsretterne. Der henvises endvidere til retsplejelovens § 226, stk. 5, som ikke

hjemler nogen frist i det tilfælde, hvor landsretten har afvist at behandle en sag i 1. instans og hjemvist den til fortsat behandling i byretten.

Hovedformålet med § 388 er, at der skabes forudsigelighed over for modparten om, hvorvidt en sag er afsluttet. I sager hjemvist til fornyet behandling kan det være uklart, om et krav stadig har relevans eller vil blive forfulgt. Det har der aldrig været tvivl om i den foreliggende sag.

Det bestrides, at "fornyet behandling" udelukkende er udtryk for den sproglige kendsgerning, at en sag per definition og på parternes begæring undergår behandling igen af underinstansen. Hvis dette var tilfældet, ville det være meningsløst, at retsplejeloven specifikt indeholder bestemmelser om genoptagelse af sager til fortsat behandling, og det ville være overflødigt, at domstolene sondrer mellem hjemvisning til fornyet og fortsat behandling.

Landsrettens udvidende fortolkning af bestemmelsen strider imod almindelige fortolkningsprincipper og har skabt en skjult regel, som hverken har støtte i praksis, forarbejder eller litteratur. Fortolkningen er i strid med grundlovens § 3, da den ændrer på en utvetydigt formuleret lovregel, og er udtryk for overdreven formalisme i strid med Den Europæiske Menneskerettighedskonventionens artikel 6.

Dertil kommer, at årsagen til, at sagerne overhovedet blev hjemvist og derfor nu er afvist i første omgang, er, at byretten havde truffet en forkert afgørelse om sagernes værneting.

ITAS International Services and Telecommunications og TDF – Teledifussion de France har anført navnlig, at sagerne skal afvises, da Rambøll Gruppen og Rambøll Danmark ikke inden 4 uger efter landsrettens dom anmodede byretten om fornyet behandling af sagerne, jf. retsplejelovens § 388.

Bestemmelsen udgør en klar, umisforståelig og forudsigelig retsregel svarende til f.eks. retsplejelovens ankefristregler, og Rambøll kunne uden væsentlig ulempe have afbrudt fristen rettidigt.

Retsplejelovens § 388 sondrer ikke mellem hjemvisning til fortsat behandling og hjemvisning til fornyet behandling. En sådan sondring strider mod såvel ordlyden af bestemmelsen, forarbejderne dertil og retspraksis. Bestemmelsen skal også læses i sammenhæng med retsplejelovens § 369, stk. 1, hvorefter der alene er hjemmel til hjemvisning som sådan.

Bestemmelsen svarer i alt væsentligt til § 318, som blev foreslået af Proceskommissionen af 1868 i forbindelse med dennes udkast til retsplejelov. Af motiverne til lovudkastet fremgår, at bestemmelsen skulle finde anvendelse i alle de

situationer, hvor en sag var blevet hjemvist. Ifølge udkastet medførte en hjemvisning en "ny behandling", uanset om hjemvisning skyldtes rettergangsfejl (udkastets § 298) eller underrettens fejlbedømmelse af den for sagen relevante materielle ret (udkastets § 299).

Af lovudkastets § 299 fremgik, at forandring af landsrettens dom kan forbindes med hjemvisning til ny behandling af sagen i det omfang og på den måde, som Højesteret anser for nødvendig. Dette indebar, at ankeinstansen i forbindelse med hjemvisningen kunne angive, at hjemvisningen f.eks. skete til "fortsat behandling", hvilket understøttes af motiverne til bestemmelsen.

Ordet "forny" behandling er i relation til retsplejelovens § 388 udelukkende udtryk for den sproglige kendsgerning, at en sag per definition og på parternes begæring undergår behandling igen af underinstansen, når sagen af appelinstansen hjemvises til underinstansen.

Det bestrides, at hjemvisning til fornyet behandling alene kan ske, hvor et allerede behandlet materielt spørgsmål skal behandles på ny for eksempel på grund af rettergangsfejl, jf. f.eks. UfR 1949.806 H, hvor der skete hjemvisning til fornyet behandling i en sag oprindeligt afvist som følge af voldgiftsklausul.

At bestemmelsen finder anvendelse i den foreliggende situation, understøttes af byrettens anmodning om bemærkninger efter udløbet af 4-ugersfristen. Såfremt bestemmelsen ikke havde fundet anvendelse, havde byretten givet meddelelse til parterne på et tidligere tidspunkt.

Appellanternes synspunkter vedrørende grundlovens § 3 og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er uden relevans for sagen.

Højesterets begrundelse og resultat

Højesteret er enig i landsrettens begrundelse og resultat.

Højesteret stadfæster herefter landsrettens kendelse.

THI BESTEMMES:

Landsrettens kendelse stadfæstes.

I sagsomkostninger for Højesteret skal Rambøll Gruppen A/S og Rambøll Danmark A/S solidarisk betale 5.000 kr. til ITAS International Services and Telecommunications SAS og 5.000 kr. til TDF – Telediffusion de France SAS.

Sagsomkostningsbeløbet skal betales inden 14 dage efter denne kendelses afsigelse og forrentes efter rentelovens § 8 a.